

EEDER

Edebi Eleştiri Dergisi

e-ISSN: 2602-4616

“Takvîm-i Vekâyi'den 1928 Yılına
Sürelî Yayınlar ve Edebiyat” Özel Sayısı

Aralık 2021

Atf/Citation: Özlük, Nuran (2021). “Türkiye’de Edebiyatçıların Karakteristik Özelliklerinin/Alışkanlıklarının Yazma Sürecine Etkisi: Sevimli Ay Dergisi Anketi”, *Edebi Eleştiri Dergisi*, Takvîm-i Vekâyi'den 1928 Yılına Sürelî Yayınlar ve Edebiyat Özel Sayısı, s. 129-143.

Nuran ÖZLÜK*

Türkiye’de Edebiyatçıların Karakteristik Özelliklerinin/Alışkanlıklarının Yazma Sürecine Etkisi: Sevimli Ay Dergisi Anketi**

The Effect of Authors' Characteristic Features/Habits On The Writing
Process In Turkey: The Sevimli Ay Magazine Survey

ÖZ

Dünyada yazarların yaratma süreçlerine etki eden unsurlar ve nasıl yazdıkları her zaman merak konusu olmuştur. Türkiye’de de devrin tanınan ediplerinden Süleyman Nazif, Burhan Cahit, Ahmet Şükrü, Ahmet Rasim, İbnürrefik Ahmet Nuri, Mehmet Emin, İbrahim Alaattin, Mehmet Rauf, Yusuf Akçura, Selim Sırrı, Ercüment Ekrem, Halit Fahri, Peyami Safa, Yusuf Ziya’nın eserlerini hangi şartlarda ve nasıl kaleme aldıkları, yazma sürecindeki karakteristik özellikleri/alışkanlıkları; Sabiha Zekeriya Sertel tarafından 1926 yılında düzenlenen bir anketle Sevimli Ay dergisinin beş sayısında yayımlanmıştır. Ankete verilen cevapların dili, üslubu sanatkarların karakteristik özelliklerini/alışkanlıklarını bizzat dile getirmeleri bakımından önemlidir. Bu sebeple mezkûr ankete iştirak eden şair ve yazarların cevaplarını, konu ile ilgili duygu ve düşüncelerini müdahale etmeden Osmanlı Türkçesinden Latin harflerine aktararak yayımladık.

Anahtar Kelimeler: Sevimli Ay, anket, yazma süreci, karakteristik özellikler, alışkanlıklar

ABSTRACT

The factors affecting the creation processes of authors in the world and how they write have always been a matter of curiosity. In Turkey, the famous authors of the period such as Süleyman Nazif, Burhan Cahit, Ahmet Şükrü, Ahmet Rasim, İbnürrefik Ahmet Nuri, Mehmet Emin, İbrahim Alaattin, Mehmet Rauf, Yusuf Akçura, Selim Sırrı, Ercüment Ekrem, Halit Fahri, Peyami Safa, Yusuf Ziya the conditions and how they wrote their works, characteristic features/habits in the writing process were published in five issues of Sevimli Ay magazine in 1926, with a survey organized by Sabiha Zekeriya Sertel. Since the answers given to the questionnaire were taken from the poets and authors themselves, it is important in terms of revealing the language, style, approach to the subject and the difficulties they experienced. For this reason, we published the answers of the artists who participated in the aforementioned survey by transferring their feelings and thoughts on the subject from Ottoman Turkish to Latin letters without interfering.

Keywords: Sevimli Ay, survey, writing process, characteristic features, habits

*Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
nuranozluk@ibu.edu.tr ORCID: 0000-0002-3455-7726

**Araştırma Makalesi, Geliş Tarihi: 29.06.2021 Kabul Tarihi: 03.09.2021 Yayın Tarihi: 30.12.2021

DOI: 10.31465/eeder.959583

(Bu makale, yazar beyanına göre, TR DİZİN tarafından öngörülen “ETİK KURUL ONAYI” gerektirmemektedir.)

Sancılı yazma sürecinde sanatkarların zihnen, bedenen ve psikolojik olarak daha rahat şekilde, daha etkili eserler vücuda getirmelerini sağlayan, odaklanmalarını artıran, karakteristik özellikleri/alışkanlıkları söz konusudur.

Her eserin meydana gelişi, belli bir zihinsel aktivite gerektirirken edebî eserde tasavvur etmenin yanında muhayyile gücünün de önemi büyüktür. Yazarların karakteristik özellikleri/alışkanlıkları bu melekelerin işlerliği üzerinde etkilidir.

Bazı sanatkarlar karakteristik özelliklerinin/alışkanlıklarının kendilerine sağladığı imkânın/kolaylığın farkındadırlar ve yazmaya başlamadan önce gerekli koşulları sağlarlar, bazıları ise bunların yaratıcılıkları üzerindeki etkilerinin farkında değildirler.

Dünyada ünlü sanatçıların bir eseri neden yazdıklarının yanında yazma sürecindeki karakteristik özellikleri/alışkanlıkları ile ilişkili olarak hangi uyarandan nasıl etkilendikleri dolayısıyla nasıl yazdıkları da merak konusudur. Bazı muharrirler, yaratıcılıklarını artırdığından dolayı bazı uyaranlara bilinçli şekilde maruz kalarak bunu alışkanlık hâline getirmişler ve bununla da anılmışlardır. Örneğin velut muharrirlerimizden Ahmet Mithat Efendi yazarken kahve içtiği için arkadaşlarının Voltaire’i taklit ettiğini söylemesinden rahatsız olmamış, kahvenin zihnini açtığını söylemiştir: “Vakıa dostlardan bazıları bu hususta Voltaire’i taklit eylediğimizi hükmeyleyerek zarifane bir istihzada bulunurlar ise de biz kahve içtikçe zihnimizde bir intibah hâsil olduğunu tecrübe eylediğimizden Voltaire’i taklit dahi etmiş olsak itikadımızca güzel bir şeyi taklit etmiş oluruz.” (Ahmet Mithat, 1304: 16-17)

1926 yılında devrin süreli yayınlarından *Sevimli Ay*’da Türkiye’deki muharrirlerin yazma aşamasındaki karakteristik özellikleri/alışkanlıkları konusunu gündeme getirilmiştir.

İlk sayısı Şubat 1341 (1924) yılında M. Zekeriya (Sertel)-Sabiha Zekeriya (Sertel) tarafından neşrine başlanan *Resimli Ay*; hukuki, idari sebeplerden Şubat 1926-Şubat 1927 tarihleri arasında *Sevimli Ay* adıyla yayımlanmıştır.¹ *Sevimli Ay*’ın 1926 tarihli beş sayısında devrin tanınmış şair ve yazarlarının yazma alışkanlıklarına ait bilgiler, Sabiha Zekeriya’nın tertip ettiği bir anket olan “Muharrirlerimiz, Ediplerimiz Nasıl Yazı Yazarlar?” başlıklı yazı dizisi ile bizzat sanatkarların kendi kaleminden okurlarına ulaştırılmıştır.

Anket, mektup yoluyla gerçekleştirilmiş, yazarlardan cevaplarıyla birlikte birer resim eklemeleri de talep edilmiştir.

Anket sorularının gönderildiği edipler yayım sırasıyla Süleyman Nazif, Burhan Cahit (Morkaya), Ahmet Şükrü (Esmer), Ahmet Rasim, İbnürrefik Ahmet Nuri (Sekizinci), Mehmet Emin (Yurdakul), İbrahim Alaattin (Gövs), Mehmet Rauf, Yusuf Akçura, Selim Sırrı (Tarcan), Ercüment Ekrem (Talu), Halit Fahri (Ozansoy), Peyami Safa, Yusuf Ziya’dır (Ortaç).

Ankette kendilerine yöneltilen karakteristik özellikler/alışkanlıklar-yazma süreci ilişkisi ile ilgili sorular karşısında kimi sanatkar, bunu daha önce hiç düşünmediğini, kimisi de yaratıcılıklarına menfi/müspet etkileri olan unsurları net bir şekilde ifade etmiştir. Karakteristik özellikler/alışkanlıklar-yazma süreci bağlantısının yaş alma, sağlık sorunları, çevresel etkenler vb. sebeplerle yıllar içinde değişikliğe uğradığı da görülmektedir.

¹ Dergi hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Nuran Özlük (2010). *Resimli Ay*, İstanbul: Akademik Kitaplar.

Sanatçıların nasıl yazdıklarının cevabını yakın çevresinden ziyade bizzat kendisinden almak; birinci ağızdan, yazma aşamasında yaratıcılıklarına etki eden karakteristik özelliklerinin/alışkanlıklarının neler olduğunu kendi dili ve üslubuyla okumak önem arz etmektedir.

Bu sebeple *Sevimli Ay* dergisinde Sabiha Zekeriya Sertel’in düzenlediği ankete katılan yukarıda ismi zikredilen şair ve yazarların cevaplarını müdahale etmeden Latin harflerine aktararak ve orijinal metindeki gibi resimleri de ekleyerek yayımladık.

“*Muharrirlerimiz, Ediplerimiz Nasıl Yazı Yazarlar?*”, *Sevimli Ay*, Haziran 1926, S. 4, s. 32-33.

Kimi kâğıdının nevindeki küçük bir farktan müteessir olduğu için yazamaz, kimi masası çiçeklerle süslü, kimi de masasının üzeri tozlu olmadıkça yazamaz. Muharrirlerin hayatlarını yazan müdekkikler muharrirlerin bu yazı usulüne bilhassa ehemmiyet verir, biyografilerine ilave ederler. “*Sevimli Ay*”da şimdiye kadar hiç kimsenin tetkike lüzum görmediği bu meseleyi tetkik bizim muharrirlerin nasıl yazı yazdıklarını tespit etmeyi münasip görmüştür.

Her şairin, her edibin kendine göre bir peri-i ilhamı vardır. Kimi karanlıktan, kimi ziyadan ilham alır. Bundan başka her muharririn yazı yazarken kendine göre karakteristik hususiyetleri vardır.

Her memleketin ediplerinin biyografilerini tetkik ederseniz muharrirlerin çok garip hususiyetlerine şahit olursunuz.

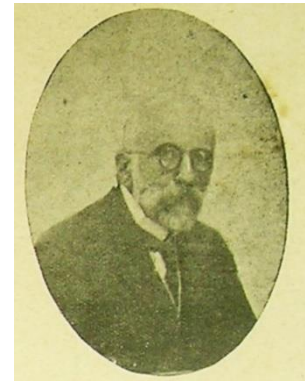
“*Sevimli Ay*” bizim memleketteki muharrirlerin de yazı yazarken gösterdikleri hususiyetleri kaydetmek emeliyle edipler, şairler, muharrirler arasında bir anket tertip etmiştir. Aldığımız cevapları her nüshada karilerimize bildireceğiz.

Süleyman Nazif Beyefendi’nin Cevapları

Hanımefendi,

Emirnamenizi tazim ile aldım. Ne vakit yazmak arzusu hasıl olursa o zaman işe koyulurum. Muayyen evkatım olmadığı gibi, ziya ve zulmet, tenhai ve izdiham gibi hâllerin de mizac-ı taharririmde tesiri yoktur. Muntazam, yani esir-i itiyat çalışanlara pek de gıpta etmem.

Kurşun ve bilhassa demir kalemlerle yazmaya bir türlü alışamadım. Kamış kalemimi kendim Türk kalemıraşıyla açarım. Böyle kalem olmazsa kelimeler, âdeta kafamda isyan ederek, kâğıt üstüne müşkülât ile dökülür. Bu esarettten kurtulmak için çok çalışsam da muvaffak olamadım. Fransızca’yı bile Türk kalemiyle yazarım.

Ediplerimizden Süleyman Nazif Bey

Gerek mensur, gerek manzum asar hakkındaki meth ve kadh beni pek az müteessir eder. Fakat hattımı beğenmeyenlere, âdeta garaz bağlayacak derecede, münfail olurum.

Layezal olan hürmetimin lütf-i kabulü bu vesile ile de rica olunur efendim.

Süleyman Nazif

Pek Muhterem Sabiha Hanımefendi'ye

Anketinize ancak birkaç cümlelik cevap verebileceğim için affınızı dilerim. Nasıl yazı yazdığım sualine çok muhatap oldum. Dostlarımın merakını celbeden şey en ziyade onlarla görüşürken az çok mühim mevzuları kaleme alışımıdır. Gazetecilik, çok yazı yazmak mecburiyeti beni daima zaman ve mekân kaydı gözetmeksizin kaleme sarılmaya mecbur etmiştir. Size küçük bir misal söyleyeyim. “Coşkun Gönül” romanımı hemen hemen adavapurunda ahbablarımla öteden beriden çene çalarken yazmışımıdır. Hayatımda şöyle başımı dinleyerek rahatça, asude yazı yazdığım vaki değildir. Buna evvela mecburiyetle alıştım. Sonra itiyat hâline geldi. Şimdi öyle bir hâldeyim ki yanımda konuşacağım biri hatta birkaçı olmazsa yazamam. Bulduğum yerde herkesin gelip eğlendiği bir konser olursa daha seri ve daha kolay yazarım. Onun içindir ki ne gecelerin sükûnu, ne sabahların huzuru bana ilham vermiyor. Yazılarım da hayatım gibi gürültü içinde geçiyor. Bu satırlarım size hürmetlerimin arzına vesile olursa ne mutlu.

Burhan Cahit Bey

Burhan Cahit

Efendim;

Mektubunuzu aldığım günden beri sorduğunuz suallere cevap verebilmek için kendi hususiyetlerimi tetkikle meşgulüm. Çünkü ne yalan söyleyeyim; şimdiye kadar birtakım hususiyetlerim olduğunu biliyordum.

Fakat hanımefendi! Eğer mektubunuzu alan diğer muharrirler de benim, bu sualiniz yüzünden bugün içinde bulunduğum girivedeyseler, “anket”i bir azizlik telakki etmekte haklıdır.

Sakalı uzun bir adama şu suali sormuşlar:

— Yahu! Demişler. Uyuduğunuz zaman bu sakalı yorganın altına mı saklarsınız, yoksa yorganın üstünde mi bırakırsınız?

Herif, düşünmüş, taşınmış, şimdiye kadar bu mesele ile meşgul olmadığı için suale cevap verememiş. Fakat gece tecrübe eylemeye karar vermiş. Yatağa yatmış, sakalını yorganın içine koymuş, uyumak şöyle dursun, rahat edememiş, kendi kendine:

— Galiba, demiş, sakalım dışarıda uyurum.

Sakalını dışarı çıkarmış. Bu defa büsbütün rahatsız olmuş. Yan yatmış, olmamış. Sirtüstü yatmış uyuyamamış. Velhasıl bütün gece rahat edememiş. Birinci geceki rahatsızlığı bir ikinci gece rahatsızlığı takip edince, herif büsbütün hiddet etmiş ve sakalını keserek, bir mendil içine sardıktan sonra, kendisine suali soran adama gitmiş:

— Al, demiş. Maksadın bu idiyse, işte muvaffak oldun.

Şimdi ben de hususiyetlerimi tetkik edeyim, diye sakın bir odada yazı yazdım, olmadı. Vapurda yazmaya çalıştım, olmadı. Kurşun kalemi yürümedi. Mürekkeple hiç yazamadım.

Milliyet Gazetesi Muharrirlerinden
Ahmet Şükrü Bey

Muharrirlik sakal değil ki kendimi bu giriveden kurtarabilmek için kesip de size takdim edeyim.
Baki hürmetler efendim.

Ahmet Şükrü

Muhterem Muharrire;

Lütufnamelerinizi biraz geç aldım. Bittabi (anket)e geç yetiştim. İştihalı, hevesli olarak çalıştığım, yazı yazdığım zamanlar beş altı saatlik deliksiz denilen uykulardan sonradır. Uyandığım zaman gece olmalıdır. Güneş doğmuş ise derhâl atalet arız olur. Bazen öğleden sonra da çalışır, yazarım. Fakat herhâlde sabaha bir iki saat kala çalıştığının, yazdığının zevkini lezzetini öğleyi takip eden işgalatımda bulamam.

Mürekkebim bol, kâğıtlarım düz, çok olmalıdır. Kalemî işlek bulursam düşüncelerimi daha ziyade tanzim ederim.

Okumakta da, yazmakta da dikkat birinci rehberimdir. Okurken, yazarken müskir bir madde kullanmayı asla itiyat edinmemişimdir. Bir hâlde ki ağzıma bir iki yudum bir madde-i müskire aldıktan sonra tezkere bile yazmam. Fakat okurken de, yazarken de tütün içerim. Bilhassa çay zihnimi iraha eder; çalıştırır. Kahve onun derecesinde müessir, müşevvik değildir.

Ahmet Rasim Bey

Gürültü sevmem. Bir zamanlar aldırılmazdım ama ihtiyarlık bastıkça sinirleniyorum hele sokak satıcılarından, araba, otomobil gürültülerinden şimendifer, vapur düdüklelerinden pencereden pencereye bağıra bağıra konuşan komşulardan ziyadesiyle bizar oluyorum. Çocukluğu sevdiğim için onların haşarılıklarını, koşup bağırmaalarını da severim.

Bazı geceler, kendimce mutena addettiğim yazılar için sevine sevine uyanır, derhâl masa başına geçerim. Saatlerce uğraşırım. Yorulmam, bıkmam. Âdeta ağzım sulanır, neşelenirim, keyiflenirim bu hâl bazen gündüz de vaki olur. Sokakta isem acele ile ikametgâhıma dönerim, derhâl soyunur, masaya atılırım.

Yazdıklarımı bir daha okumak bazen nasip olur, bazen olmaz buna sebep gazetecilik hayatıdır.

Yazları serin, kışları mutedil sıcak bir oda işgalatıma hoş gelir. Bence istediğim gibi yazılmış bir makalenin, bir kitap faslının verdiği hazzı tarif edecek hiçbir tabir, hiçbir ifade yoktur. Zaruret ve kederimi bile bunların karşısında unuttuğum pek çoktur.

Temiz hokka, temiz kâğıt... İşte benim yazıcılığımı ihya eden maddi müessirler. Yazdıklarımında önce müşahedeye, sonra tahassüse alışkırım.

Tetebbu zamanlarında sekiz on saat dalıp yorulmadığım hemen ekserdir. Başım karıncalanır, yahut parmaklarıma kramp gelir, ben çekilemem. Yorgunluk ziyadeleşip de anlayamazlık tari oldu mu bir tarafa serilip yatarım.

Bir mevzuu bidayeten iyice anlamadıkça, etrafını araştırıp girizgâhları tayin etmedikçe kaleme almak taraftarı değilimdir.

İşte muhterem muharrire, ben böyle okur yazarım. Ne göz gezdirmekten, ne de ceffelkalem yazmaktan zevk alamam. Maahaza bildiğim mevzuatı oturup derhâl yazmaya başlamak bence işten madut olamaz. Baki ihtiram ve selam.

Ahmet Rasim

“Muharrirlerimiz, Ediplerimiz Nasıl Yazı Yazarlar?”, *Sevimli Ay, Temmuz 1926, S. 5, s. 25-26, 48.*

Efendim,

Yazmak için ne karanlıktan ne ziyadan ilham alırım. Şöyle bir mevzuda bir şey yazayım diye de düşünmem. Çünkü ismarlama bir şey yazamam. Aklıma geliveren bir isim, bir sername, bir unvan bana mevzumu hazırlar. Sonra eğer neşem varsa kaygım yoksa bu mevzu etrafında dimağım fikrimi harekete getirir. Ekser sabahları gayet erken, herkes uykuda iken yazmayı severim. Başka zamanlarda yazdıklarımı pek beğenmiyorum. Yazdığım şeyleri bir müddet rafa koyarım. On beş yirmi gün sonra tekrar okuduğum zaman yazdıklarımında boş laflar, fazlalıklar görüp çizerim. Tiyatro piyeslerimdeki eşhası nazarımda canlandırarak onları söyleterek, oynatarak yazarım. Kurşun kalemı yahut kamaş kalem, demir kalem hangisi o gün işlek ise onu tercih ederim. Şunu da arz edeyim ki fena bir âdetim var. Yazarken çok sigara içerim. Fakat bizim çoluk çocuğun daha fena âdetleri vardır. Ben odama kapanmış yazarken şırak kapıyı açarlar: “Sütçü para istiyor. Ekmekçinin hesabı doldu. Bu akşam ne odun var ne kömür” dediler mi ne ilham kalır ne fikir ne mevzu... Şeytan kulağına kurşun eğer mahsulat-ı dimağiyeden dahi istihlak vergisi istemek için çat kapı tahsildarlar da gelmeye başlarsa...

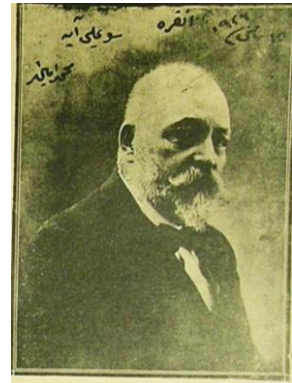

İbnürrefik Ahmet Nuri Bey

İbnürrefik Ahmet Nuri

Efendim,

Ben hayatın elem ve matem yolcusuyum. Bugüne kadar önüme açılan kara dikenli yollardan, ayaklarımın altına kazılan keskin taşlı uçurumlardan başka bir şey görmedim. Gönül güneşlerinden bir küçük alev, arzın baharlarından bir taze çiçek toplayamadım karanlıklar benim kâinatımdır ki ben burada bir gece kuşu gibi yaşadım onun esrarlı yıldızlarından ilham melekleri gibi vahiy aldım. Bunun için benim perdeleri yarı inik olan yazı odam da aydınlık değildir. Sakindir, gürültüsüzdür. Saltanatsızdır, ihtişamsızdır. Fakat eğriliği karışıklığı sevmediğim için düzgündür. Muzdarip beşeriyete ağlayan şairlerin gözyaşlarıyla yazılmış kitaplarım, bir yeni devrin yeni aşk ve rüyalarını getiren şiir perilerim, dünyanın hırs ve gururuna karşı keskin bir kılıç gibi kullanmak istediğim demir kalemim, kalp ve ruhumun kanlı parçaları gibi yırtık kâğıtlar üzerine döktüğüm beyitler, işte benim her şeyim!..

Şair Mehmet Emin Bey

Mehmet Emin

Muhterem Hanımefendi,

Büyük edipler, şairler ve muharrirler arasında açtığınız ankete ismimi karıştırmanızdan doğrusu mütehassis oldum. Bu nevi zaafı itiraf edilebilir ve lakayt görünmek de zaten kezb-i sarih olur. Mamafih zımnem tevcih buyurulan vasfı sellemehüselam tesahup ettiğimi zannetmemenizi de rica ederim. Anketin altında sizin imzanız olmasaydı iltifatı cevap için ilzamkâr addetmez, hakikaten fazla olan işlerden bahsederek özür dilerdim. İşte emrinizi yerine getirmiş olmak üzere yazı hususundaki itiyatlarımı, pek de şayan-ı dikkat olmamakla beraber, arz ediyorum:

Bilhassa son senelerde çok ve mütenevvi yazı yazmaya mecbur oldum. Elan da o hâldeyim, yazı için tenha ve sakin bir yere ihtiyacım yoktur. Mektepte rüfekamın, evde çocuklarımın arasında suhulet ve mebzuliyetle yazarım. Hatta yazarken odadaki musahabeyi takip ettiğim çoktur. Bu itiyat arkadaşlarımın daima dikkatlerini celbetmiştir. İki, birde nasıl olup da gürültü içinde yazabildiğimi sorarlar. Ancak üzerinde hiç düşünmemiş olduğum bir mevzuu yazarken biraz sükûn ve inziva ihtiyacı duyarım ve böyle zamanlarda etrafımdaki sözleri ve hareketleri takip edemem. Söyleyenleri işitem bile anlamam ve suallere sorulana değil, düşündüğümü söylemek suretiyle cevap veririm. On iki yaşındaki kızım, sekiz yaşındaki oğlum, aramızda külfetsiz bir dostluk bulunduğu için ben yazı yazarken dizlerime, omuzlarıma tırmanırlar suallarına cevap almak için yüzümü elleriyle kendilerine çekmek isterler. Cıvıltılarından mütelezziz olmakla beraber ben işime devam ederim ve bu vaziyette hiç yorgunluk hissetmem. Fakat yazacağım şey umumi hatları itibarıyla zihnimde tebellür etmemişse o zaman biraz sinirlenir ve beni rahat bırakmalarını söylerim. Kurşun kalemi veya mürekkep istimali müsavidir. Ancak küçük kıtada kâğıtlara yazmaktan hoşlanmam ve buna mecbur olduğum zaman dar bir sahada kalmış gibi biraz güçlük hissederim.

İbrahim Alaattin Bey

İşte yazı hakkındaki itiyatlarımı tespit ettim. Vesika için çıkartılarak cebimde kalmış olan bir fotoğrafı leffediyorum.

İbrahim Alaattin

Efendim,

İlk zamanlarda bazı muharrirlerin iltizam ettikleri garaipperestliğe düşmeden, fakat çok güçlükle yazardım. Herhangi bir mevzuu tasavvur ederken hemen daima cümleler yapılmış olarak tulu ettiğinden bunların sırasını tayin ve teviz etmek beni çok yorardı. İstedğim ahengi temin etmek, manayı derinleştirmek, üslubu canlandırmak için bu cümleleri defaatle gözden geçirir, kurcalar, ilaveler yapar, alt üst eder, ve mükerreren okuyarak ancak uzun yorgunluklardan sonra istediğim şekli verinceye kadar tekrar tekrar yazardım. Mesele “Siyah İnciler”deki küçük parçalar hep böyle yazılmıştır.

Hikâyelere gelince, daima güç başlarım, ilk satırları hâlâ yukarıda tarif ettiği veçhile yazmaktan kurtulamadım. Fakat bir kere başlayıp da eserin ruhuna girerek hararetlendim mi artık müşkülât kalmaz, ve ancak bir iki tashihe muhtaç bırakacak bir suhulet peyda olur.

Mehmet Rauf Bey

Bu son zamana kadar böyle idi. Fakat, bilhassa bu sene yazdığım “Son Yıldız” romanında kâmilten değişti, bir kere evvelden kâğıdın üstünde didinerek, çekişerek yazıp bozarak, çizip çıkararak, velhasıl kendi kendime bin müşkülâtla harap olarak yazmakta iken birkaç ufak tecrübenin verdiği cesaret ve emniyetle, ve elim bir hastalığım mecburiyetiyle söyleyip yazdırmak lazım geldi. “Son Yıldız”ın birinci babı müstesna, hepsini böyle yazdığım gibi, şimdi yeni başladığım “Kiralık Harabeler” ismindeki büyük bir İstanbul hayatı romanı için de yine böyle yapıyorum.

“Son Yıldız”ın birinci babını da evvelkiler gibi yine cümle cümle didinerek yazmıştım. Hâlbuki yazı esnasında gayr-ı kabil-i tahammül asabiyetlerime yorulmaz bir sabır ve melekâne bir tahammül göstererek bana yardım eden refikamın ilhamı sayesinde olacak artık böyle güçlülere rast gelmiyordum. Âdeta, birine bir lakırdı anlatıyormuşum gibi, hatta ondan daha vuzuh ve suhuletle (Çünkü mükâlemem pek karmakarışık.) ancak bir iki tashihe muhtaç olacak bir selasetle yazdırıyorum. İşte “Harabeler” romanına da böyle başladık ve böyle devam ediyoruz.

Bu tarz ile evvelden daha muvaffak olduğumu zannediyorum. Çünkü bütün dostlarım, ve okuyan herkes gibi ben de görüyorum ki “Son Yıldız” hatta “Eylül”den bile kuvvetli ve şahsiyetli bir eser oldu.

Bir muharrirde zengin bir muhayyile, kuvvetli bir müfekkire olduktan sonra yazmanın hiç ehemmiyeti olmaz. Aydınlıkta, veya karanlıkta yazmak gibi şeyler boş ve garaipperest muharrirlerin iddiasından başka bir şey değildir. Yazı yazabilecek adam, karanlıkta da yazar, kalabalıkta da, fırtınada da yazar, kasırgada da.

Osmanbey, 17 Mayıs 1926

Mehmet Rauf

“Muharrirlerimiz, Ediplerimiz Nasıl Yazı Yazarlar?”, *Sevimli Ay*, Ağustos 1926, S. 6, s. 14-15, 46.

Muhterem Hanımefendi,

Yazış tarzımı soruyorsunuz. Düşündüm, düşündüm “yazı yazarken gösterdiğim karakteristik hususiyetimi” bir türlü bulamadım. Zaten hayatımda ne yazdım ki böyle muharrirlik hususiyetim olabilsin.

Ne karanlıktan, ne aydınlıktan ilham aldığımı hatırlamıyorum; daha açığı ilham nedir, onu bile bilmiyorum; vahiy gibi bir şey olsa gerek...

Yazmak ızdırırında kaldın mı, elime ne geçerse onunla yazarım: kurşun kalem, yazı kalem, stilo, tebeşir...

Kalabalık, gürültülü yerlerde yazmaktan ziyade söylemek hevesim artar. Hamdolsun, Meclis’te bu manasız hevesimi biraz yenebiliyorum. Ender verdiğim takrirler, ekseriya sebke ve rapattan mahrumdur; bundan anlıyorum ki kalabalık, gürültülü yerlerde cümle toplayamıyorum.

Yusuf Akçura Bey

Bu mektubumun da kelimeleri eksiz, cümleleri bağısız ise, beni mazur görünüz: Meclis’te yazdım.

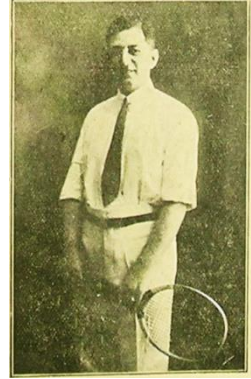
Lütfen resmimi de istemişsiniz. Elli yıllık tatsız hayat, suretimi meyvelerin en çirkini olan muşmulaya döndürdüğü için, yeni resimlerimi evime sokmuyorum. Sébah’la Weinberg’te var, galiba. Benim ak sakallı, buruşuk yüzümü karielerinize gösterip abonelerinizi eksiltmeye mutlaka karar vermiş iseniz, onlardan aldırırsınız.

Hiçbir şey olmayan bu âcizi, muharrirlerden saymak lütufkârlığınıza müteşekkirim. Derin hürmetlerimi kabul buyurunuz muhterem hanımefendi.

Akçuraoğlu Yusuf

Efendim,

Garip değil mi? Şimdiye kadar nasıl yazdığımı ben de dikkat etmemiştim. Sizin sualiniz beni düşünmeye mecbur etti. Mizacımdaki garabetin ancak o vakit farkına vardım, kendim de güldüm. Senenin muayyen zamanlarında yazarım. Yaz sıcaklarında çok kere iki satırı bir araya getirmek için saatlerce düşündüğüm vakidir. Kışın ise günde iki makale yazdığım olur. Ekseriya sabahları evimdeki kitap odamda yazarım geceleri yalnız okurum. Yazarken veya okurken gürültüden, kalabalıktan hiç müteessir olmam. Bilakis hoşlanırım. Evvelleri yazdıklarımı temize çekmek, hatta tekrar okumak âdetim değildi, son dört beş senedir ikinci bir defa okumayı ve bazı tashihler yapmayı âdet edindim. Konferanslarımda ve makalelerimde hatta hususi sohbetlerimde fayda ile zevki mezcetmek bence bir prensiptir, en ciddi mevzulara bazen biraz mizah katarım. Lisanda sadeliği, kısa ve terkipsiz cümleleri severim. Uzun dinlemekten olduğu gibi uzun söylemekten de hoşlanmam. Onun için yazılarımda ve sözlerimde, intiha aratmamaya çok dikkat ederim.

Selim Sırrı Bey

Selim Sırrı

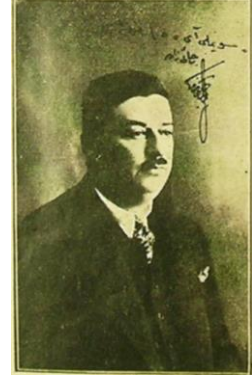
Efendim,

1. İlhamımı hayat-ı hakikiyeden, gezdikçe görüp tanıdığım insanlarla eşyadan alırım. Nazarlarım, herkesin ve her şeyin tuhaf, gülünç tarafını arar ve görür.

2. Yazılarımı alekser ucu çok sivriltilmiş kurşun kalemiyle yazırım. Diyebilirim ki fena yontulmuş bir kalem, üslubuma âdeta fena bir tesir yapar. Mürekkeple yazacağım vakit Türk mürekkebi ve kamış kalem kullanırım. Bu hususta muhafazakârim.

3. Yazarken yalnız olmak isterim. Mamafih iki üç kişinin konuştuğu odada hatta kalabalık bir kıraathanede ve tavla gürültüleri arasında bir hikâye veya bir roman tamamladığım olmuştur. Mevzu beni o derece cezbeder ki etrafımda bulunanlardan, olup bitenlerden tamamıyla tecerrüt ederim.

4. Çalışırken birkaç kahve ve pek çok sigara içmek âdetimdir. Hiç müsvedde yapmam. Mesaimde intizamı çok severim.

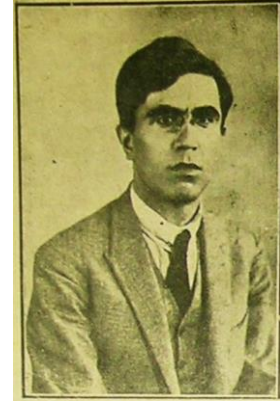

Ercüment Ekrem Bey

Recaizade: Ercüment Ekrem

Muhterem Efendim;

Sualinize cevap vermeden evvel müsaadenizle şu anda aklıma gelen bir fıkrayı nakledeceğim: Hani bir adamın çok uzun bir sakalı varmış. Bir gün muazzibin biri ona sormuş “Geceleri yatarken sakalınızı yorgandan içeriye mi alırsınız, yoksa dışarıda mı bırakırsınız?” Sakallı zat sakalını kaşımış, taramış, bir müddet düşünmüş. Cevap verememiş. Nihayet o gece meseleyi tamike karar vermiş. Fakat tabir-i kadimi ile camehabında bir türlü sabaha kadar uyuyamamış. Muhteşem sakalını yorgandan içeri almış, içine sıkıntı gelirmiş, dışarıya salarmış, yine rahat edemezmiş. Hülâsa sabahı zor etmiş. İlk işi bir berbere giderek bu yirmi senelik emektar sakalı kestirmek olmuş.

Halit Fahri Bey

İşte efendim, sizin anketiniz de biz muharrir ve şairleri böyle bir vaziyete düşürdü. Yazı yazarken çok kere dikkat etmediğimiz, hatta farkında bile olmadan mihaniki bir surette yaptığımız -daha doğrusu bilerek veya bilmeyerek yapmaya mecbur kaldığımız- nice küçük cinnetlerimizi bize öğretti. Demek ki bu anketin gayet ince düşünülmüş olan muazzepliği derhâl tesirini gösterdi. Mesela şu anda dikkat ediyorum ki bu satırları karaladığım kâğıdın sertliği, gözlerimi yoran matlığı, bilhassa noktalı satırları arasındaki fazla genişliği bana bir işkence oluyor. Kâğıdın arzı da fazla uzun... Aksi gibi geçenlerde matbaada masama bıraktıkları bu kâğıtları çantama koymuşum, bu dakikada diğer ince uzun ve cinsi yumuşak kâğıtlarım da kalmamış...

Şimdi daha derin düşünüyorum ve maraziyelerim miyanında şunları keşfediyorum:

1. Kurşun kalemi ile şiir yazamam. Piyes adapte edebilirim. Bir de mektup ve istida müsveddesi karalayabilirim!

2. Kamış kalemi nasıl tutmak lazımdır? Bunu bile unutmuşum. Belki dişim ağrıdığı bir gün bir tanesi elime geçse ucuna pamuk sarar tentürdiyot sürmek için kullanırım. Öyle fıraklı bir zamanda şüphesiz pratik bir alet olacak.

3. Çok sert ve ucu çok kalın demir bir kalem ile de yazamam.

4. Tercih ettiğim “stilo”dur. Gelelim diğer sualinize:

Karanlıktan mı ilham alırım, aydınlıktan mı? Bu suale düşünmeden cevap verebilirim: karanlıktan.

Pek çok şiirlerimin ve üç manzum piyesimin ilhamını gecelerden almışımdır. (Baykuş)un mevzuu:

O tarihte Beşiktaş’ta Valide Çeşmesi’nde oturdum. Çok karanlık bir gece arkadaşım Hakkı Tahsin ile birlikte Şişli’ye çıkmak üzere yola düştük... Tam Maçka’nın karşısında iken solumuzdaki ağaçlıktan acı acı bir baykuş öttü. Gayr-ı ihtiyari titredim. Nazarlarım Üsküdar ufuklarına ilişti. Bir anda nasıl oldu bilmiyorum, Üsküdar’ın ışıkları arasında Anadolu’nun harap ve bedbaht köylerini görür gibi oldum. Dudaklarımdan da şu mısra döküldü:

Sus, karanlıkta baykuş öttü yine!

Görüyorsunuz ya, Baykuş’un çerçevesi Üsküdar ufuklarından ve ikinci perdedeki türbenin kandili o gece gözlerime çarpan ve zifiri karanlıkta uhrevi bir raşe ile titreyen ışıklarından doğdu. Baykuşun sesi de o ani ve hazin ilhamın ilk nağmesi oldu.

Bunu takiben yazdığım “İlk Şair” namındaki manzum eserimin menşeyini ise ta çocukluğumda hanımıninmeden geceleri dinlediğim masallarda aramak lazım gelir.

Henüz ne temsil, ne de neşredilmiş olan (Sönen Kandiller) namındaki üç perdelik piyesimin mevzuuna gelince, âdeta uykumda idrak ettim: Bir gece uyandığım zaman sebepsiz bir teessüre kapıldım. Hayalimde bir köşk, bir donanma gecesi, bir sahil peyda oldu. Hisli, mariz bir genç bahçenin karanlıkları içinde dolaşüyor ve birtakım kandilleri yakıyordu. Bu tahayyülüm gittikçe heyecanımı arttırdı. Hemen yataktan fırladım ve yazıhanemin önüne geçerek şu mısraları kaydettim:

... Ne zaman düşünsem çocukluğumu

Gözümün önüne şu levha gelir:

Gittikçe genişler, büyür, yükselir

Mazinin dumanlı bir gurubundan...

Gece... Bir donanma gecesi... Bundan

Tam on beş yıl evvel yine bu bahçe...

Bu çamlar sanki bir yeşil ferace

Giyinmiş kadınlar gibi hülyalı...

Yalnız parmaklığın önü hayali...

İşte oracıkta, o renk renk yanan,

Nihayet hepsi bir renge boyanan,

Kandiller sönerken sessiz, dumansız

Bekleyen zavallı bir çocuk yalnız...

ve bu mısralar böylece kendiliğinden akıp gitti. Nihayet sabah olup ortalık ağardığı zaman piyesimin kahramanı “Nihat”ın:

... nasibi

Sönen kandilleri beklemek olan

seciyesini uzun bir tirat dâhilinde yazmış bitirmiştim. Bilahare piyesin “senaryo”sunu çizdim. Fakat her üç perdenin esas meclislerini parça parça kâğıtlara yazdım. Öyle ki üçüncü perdeyi bitirdiğim zaman ilk perdenin yalnız üç meclisi yazılmıştı. (Baykuş) ve (İlk Şair)de ise ilk perdenin ilk meclisinden başlayarak son perdenin nihayetine kadar senaryoyu muntazaman takip ederek yazmıştım. Şimdi itiraf ederim ki (Sönen Kandiller)deki usulü diğerine tercih etmekteyim. Çünkü karakterler bu sayede daha iyi inkişaf edebilmektedir. Yazılmamış meclisleri bilahare yazıp dağınık kâğıtları bir deftere toplamak da -eserin hitamı müyesser olunca- ayrıca hoş bir meşgale oluyor.

Anketinize biraz uzun süren cevabımı kesmeden, bilhassa şiir yazdığım vakit sükûneti tercih ettiğimi de söyleyeyim. Hele geceleri evde ses, seda kesildiği zaman sabahlara kadar çalışmak -ne kadar yorgun olsam- muhayyilemi devamlı bir surette işletebiliyor. On dört senedir böyle beyaz sahifelere mısralar dökerek ne kadar fecir karşıladım, hesabını veremem. Yalnız bütün bu mısralardan istikbale kaç tanesi intikal edecek?.. Bu şüphe, bütün şairler gibi, benim de ruhumu kemiren bir cerihadır.

Bilvesile hürmetlerimi takdim ederim, efendim.

Halit Fahri

13 Haziran 926

“Muharrirlerimiz, Ediplerimiz Nasıl Yazı Yazarlar?”, *Sevimli Ay, Eylül 1926, S. 7-31, s. 25.*

Loş oda. Çıt yok. Büyük ve üstü boş bir masa. Uçları iyi yontulmuş iki üç kurşun kalem. Yaprakları buruşuksuz temiz bir mektep defteri. Cigara paketi. Her cigara başında külleri dökülüp temizlenen bir tabla.

İşte bu dekor içinde ben, yazı yazmak haile ve mudhikesinin zavallı kahramanı, yalnız başıma, bu dekor içinde sahneme çıkıyorum.

Beni gözlerimin önüne getirdiniz ve şimdi kendimi seyrediyorum: Bir elimde kalem, öteki elimde çenem, hafifçe dizlerimi sallayarak düşünüyor, sonra eğiliyor, yazıyor, her cümle başında biraz duruyor ve yazdığımı beğenmezsem kâğıdı hemen parçalıyorum. İşte hiç değişmeyen bir itiyat: Yazdığım cümleyi silmek âdetim değildir, ancak onu zihnimde iyice teşekkür ettirdikten sonra yazarım, yazdıktan sonra beğenmezsem silmem, bütün sahifeyi iptal ederek hepsini birden yazarım, müsveddelerim siliksizdir.

Peyami Safa Bey

Eskiden meclislerde, kahvelerde, tiyatro localarında, konserlerde yazabilirdim; ben çocukken karilerime birden bire tanıtan ilk hikâyelerimi böyle yazdım. Şimdi, hayattan intibalarım çoğalmış olacak ki bunları tensik için sükûna muhtacım, sessizlik ve yalnızlık şart.

Yazı kalemiyle hiç yazamam. Daima kurşun kalem; ve iki numaralı Faber! Mektep defterinden başka hiçbir kâğıda da yazamıyorum. Çünkü bunlarla hem ölçümü biliyorum, hem de çizgisiz kâğıtta, bir dalgınlığa kurban olarak satırları birbirlerine çelmelemek tehlikesinden kurtuluyorum. Kâğıdın biraz buruşuk olmasına da tahammül edemem.

Çok cigara içerim.

Kurşun kalemini sıkı tutar, kâğıda çok bastırırım. Bu yüzden sağ elimin orta parmağının başında her türlü tedaviye itiraz eden daimi bir nasır, şahadet parmağımın solunda bir katılık ve başparmağımın iç tarafında bir deri pörsüntüsü vardır. Kalemin ucu iyi yontulmuş olmalıdır ve ikinci, üçüncü kalemler de bir kazaya hazır olarak karşımda nöbet beklemelidirler. Çünkü bu kaza mutlaka vukua gelir: Hikâye kahramanlarından biri kızarsa, herhangi bir nevde müteheyyiç olursa bu şiddetlerinin, öfkelerinin acısını benden çıkarırlar, kaleminin ucunu kırarlar. Teheyyüç deminde kalem yontmakla uğraşamam, derhal nöbetçi kalemlerden birine müracaat.

Yazarken farkında olmadan yüzümü, gözümü oynatırım, yumruklarımı sıkarım, parmaklarımla birçok hareketler yaparım. Hazin veya gülünç bulduğum yerlerde gözlerimin yaşardığını veya ağzımdan kısa, şiddetli bir kahkaha fırladığını da ilave edeyim.

Yazarken her zamankinden fazla dalgınım. Hiç farkında olmadan büyük hareketler yaptığım vardır: Mesela, geçen gün, su içmek için yerimden kalkmışım, balkonun penceresine gitmişim. Sürahiye bardağa boşalttıktan sonra yerine koyarken bir şangırtı koştum. Somnambül gibi kendime güldüm. Sürahiye pencereye koyacağım yerde balkonun taşına bakıvermişim, parçalanmış Eh... Kazadır der, geçersiniz değil mi? Aynı hadise, aynı yerde, aynı hâlde, ertesi gün, başka bir sürahinin başına geldi. Ev halkından utandım. Nitekim onlar da müthiş kahkahalarla cezamı verdiler.

Yazımı bitirdikten sonra saatlerce kendime gelemem. İçimde birtakım sesler, şekiller, hareketler, tahassüsler kalır. Bazı yazdığım cümlelerden biri hafızama yapışır ve her iki üç dakikada bir şuuruma çıkar. Nereye gitsem, ne yapsam, kimle görüşsem için için bu cümleyi tekrarlarım.

Onun edebî olarak yahut romandaki hâle göre hiçbir ehemmiyeti yoktur. Güzel ve bir mısra temellüküyle hafızayı haz ve teshir edebilecek hiçbir fikir veya his tekâsüfünü haiz bulunmayan bu cümle ekseriya pek manasız, ehemmiyetsiz, alelade olabilir.

Ayıplanmayacağımı bilsem, yazı yazarken şuarsuzca uğradığım tuhafıkların hepsini anlatırdım. Fakat... Neme lazım, herhâlde (Sevimli Ay), gülünç olmak imtihanına çağırmadı; kıymetli Sabiha Zekeriya Hanım’ın böyle gizli bir niyeti olduğunu farz etsem bile ben bu müsabakada birinci çıkmak hevesinde değilim.

Peyami Safa

“Muharrirlerimiz, Ediplerimiz Nasıl Yazı Yazarlar?”, *Sevimli Ay, Teşrinisani 1926, S. 9-33, s. 27.*

Zavallı muharrirlere bu azizliği yapmak da nereden aklınıza geldi? Günlerce: Acaba ben nasıl yazı yazıyorum, hususiyetlerim nedir? Diye kendimi göz hapsine aldım.

Doğrusunu ister misiniz? Karilerinizin merakını celbedecek kadar orijinal değilim. Keşke bu suali Halit Fahri Bey'e sorsa idiniz, size cinlerden, hecinlerden, güvercinlerden bahseder, heyecanlı masallar anlatırdı. Hâlbuki, ben, herkes gibi bir insanım. Görebildiğim başlıca âdetlerim şunlar:

Yazın, aydınlık, fakat güneşsiz, serin bir yer... Kışın, sıcacık, elektrikle aydınlanmış bir oda... Kar yağmış, güneş açmış, hepsi bir. Yeter ki, yıldırım yüklü, dolgun, asabiyetten morarmış bir hava olmasın. O zaman, ben de gürleyecek adam ararım...

Yusuf Ziya Bey

Gürültü, dağınıklık hoşuma gitmez. Sessizliği, intizamı severim... Geniş, derli toplu bir masa, temiz bir hokka takımı, birkaç kalem, düzgün, buruşuksuz ve biraz uzunca kesilmiş kâğıtlar... Rahat, yayvan bir koltuk. O zaman, aklımı ve kalbimi kalemimin ucuna takıp yazmaya başlarım. Bütün müşkülât, yazıya istediğim başlangıcı verinceye kadardır. Ondan sonra, kolayca satırlar alt alta dizilir. Yazı yazarken, karnım ne aç olmalı, ne tok. Ekseriya, çok soğuk bir nükte veyahut çok zarif bir cümle yazdığım anda dudaklarımdan küçük bir kahkaha fırlar.

Bir de, sık sık aynaya bakarım. Ama,

Şair Nedim'in:

Niçin sık sık bakarsın öyle mirat-ı mücellaya

Acep sen dahi kendi hüsnüne hayran mısın kâfir!

dediği gibi, kendimi pek beğendiğimden değil. Sadece bir itiyat. Yoksa dünyada ilham alacak başka yüz mü kalmadı?!..

Mevzularımı, ekseriyetle yazdığım yerde düşünür, tertip eder ve sabahları erkenden yazarım. Benim hayat programım kısaca şudur:

Gündüz iş, gece cümbüş!

Akbaba Gazetesi Sahibi

Yusuf Ziya

KAYNAKÇA

- (1926). “Muharrirlerimiz, Ediplerimiz Nasıl Yazı Yazarlar?”, *Sevimli Ay*, S. 4, s. 32-33.
- (1926). “Muharrirlerimiz, Ediplerimiz Nasıl Yazı Yazarlar?”, *Sevimli Ay*, S. 5, s. 25-26, 48.
- (1926). “Muharrirlerimiz, Ediplerimiz Nasıl Yazı Yazarlar?”, *Sevimli Ay*, S. 6, s. 14-15, 46.
- (1926). “Muharrirlerimiz, Ediplerimiz Nasıl Yazı Yazarlar?”, *Sevimli Ay*, S. 7-31, s. 25.
- (1926). “Muharrirlerimiz, Ediplerimiz Nasıl Yazı Yazarlar?”, *Sevimli Ay*, S. 9-33, s. 27.
- Ahmet Mithat (1304). “Beşinci Musahabe: itiyat”, *Musahabat-ı Leyliye*, İstanbul, 1304, s. 16-17.
- Özlük, Nuran (2010). *Resimli Ay*, İstanbul: Akademik Kitaplar.

Çatışma beyanı: Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkisi bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.